

2) відповідність темі заняття, зв'язок із життям, урахування ціннісних соціокультурних пріоритетів;

3) орієнтування на формування у студентів культурологічного світогляду, творчого мислення, розвиток головних складових професійної компетентності.

У розробці й упорядкуванні програми спецкурсу "Практикум роботи з хором" необхідно розв'язати такі завдання:

1) оволодіння майбутнім учителем музики системою вокально-хорових знань, складових теоретичної основи творчої хорової діяльності;

2) розвиток у студентів хорових умінь, формування досвіду власної диригентської діяльності;

3) виховання у майбутнього вчителя музики диригентських якостей, спрямованих на формування в нього емоційно-ціннісного ставлення до творчої діяльності як основної одиниці музичної освіти;

4) оволодіння майбутніми вчителями методикою навчання школярів хорової діяльності та засобами педагогічного управління цим процесом.

Майбутні вчителі музики повинні усвідомлювати особистісне й соціальне значення своєї професії; мати цілісне уявлення про освіту як особливу сферу соціокультурної практики, що забезпечує успадкування культури як контексту становлення особистості; мати науково-гуманістичний світогляд, знати головні закономірності розвитку культури і суспільства; володіти системою знань і уявлень про людину як про істоту духовну, особистість та індивідуальність.

Отже, щоб виховати майбутнього спеціаліста-музиканта з неповторною індивідуальністю, як професіонала, носія культури і суб'єкта міжособистісних відносин, слід відповідно сформувати в нього систему професійно-культурних цінностей, які забезпечуть високий рівень самосвідомості і самовизначення майбутнього вчителя та його орієнтацію на загальнолюдські цінності, світову і національну духовну культуру.

Згадана проблема визначає необхідність розвитку методики вокально-хорової роботи, яка б забезпечувала інтенсивне оволодіння системою знань, суттєво підвищувала рівень самостійної творчої діяльності студентів, створювала умови для ефективного й повного використання інтелекту кожного, формувала культурні цінності та професійні якості майбутнього вчителя музики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лашенко А. П. Хоровая культура: аспекты изучения и развития. – К. – Муз. Україна. – 1989. – 134 с
2. Білявський Є.Г. Засвоєння сучасної музичної мови в хорі. – К.: Муз. Україна, 1984. – 40 с.
3. Пігров К. Керівництво хором. – К., 1964.
4. Коломієць О. Хорознавство. – К.: Либідь, 2001.
5. Попов С. Організаційні і методичні основи роботи самодіяльного хору. – К., 1961.

УДК 378

Покровщук Л.М.

ГОТОВНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Статтю присвячено питанням готовності викладачів художньо-графічних факультетів до розвитку творчих здібностей студентів в умовах застосування комп'ютерних технологій.

The article is devoted to the problem of readiness of the teachers of artistic-graphical departments to the development of the students' creative ability by means of use of the computer technologies.

Постановка проблеми. Розвиток творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва є однією з актуальних і, водночас, недостатньо вивчених проблем сучасної педагогічної теорії і практики. Прагнення працівників вищої педагогічної школи внести конкретні зміни у навчально-виховний процес з метою підвищення ефективності творчого розвитку студентів художньо-графічних факультетів не отримує належної методичної підтримки, часом формалізується, що призводить до не бажаних результатів. Однією з суттєвих причин того, що проблема розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва не отримує належного педагогічного вирішення є відсутність даних, які б дозволяли визначити особливості та стан розвитку зазначеної властивості у студентів художньо-графічних факультетів. Слід підкреслити, що прийняття оптимальних педагогічних рішень передбачає передусім глибоке знання особливостей розвитку креативної особистості і зокрема, особливостей формування її найважливіших творчих сил та якостей. Впливати на розвиток творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва уявляється можливим, якщо ураховуються їх структурні та функціональні особливості, характер та способи використання на практиці спрямованість та рівень розв'язання відповідно завдань художньо-педагогічного змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що у психологічній літературі знайшли певне висвітлення питання особливостей творчого розвитку особистості. Учені цілеспрямовано вивчають психологію творчості (В.Моляко), психологічні аспекти розвитку мотивації до творчості (Н.Литвинова), психологію розвитку творчої особистості (В.Рибалка, Н.Смагло), діяльність суб'єкта творчого процесу (Д.Богоявленська), розвитку креативного мислення у студентів (В.Виноградова-Бондаренко). У центрі уваги вчених знаходяться питання психології здібностей до образотворчої діяльності (В.Кіреєва), структури здібностей до образотворчої діяльності (А.Ковальов), психологія мистецтва (Л.Виготський, Б.Лезін, К.Сельченко). Наголошується у наукових працях на необхідності дослідження розвитку творчого потенціалу особистості (О.Яковлева, В.Лихвар), стимулювання творчої активності учнів (Т.Волобуєва), формування творчого мислення старшокласників (О.Смалько), організації творчої роботи учнів на уроках образотворчого мистецтва (В.Томашевський).

Ученим вдалося визначити певні особливості розвитку творчих здібностей особистості у різних сферах і напрямках діяльності. Йдеться, зокрема, про особливості розвитку творчих здібностей учнівської і студентської молоді у сфері пізнавальної, науково-дослідної, технічної, культуротворчої, навчальної та мистецької діяльності. Отримані наукові дані дозволяють зробити висновок про те, що творчі здібності являють собою індивідуально-психологічні особливості, які є однією з суб'єктивних умов успішного виконання певного типу діяльності. Творчі здібності не можуть бути уніфіковані, адже вони мають особистісну зумовленість, відображають тісний зв'язок із найважливішими формами і способами діяльності людини.

Завдання статті полягає у вивченні питання готовності викладачів художньо-графічних факультетів до виявлення та розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах застосування комп'ютерних технологій.

Результати дослідження. Творчі здібності вчителя образотворчого мистецтва нами віднесено до категорії спеціальних здібностей, які покликані функціонально забезпечувати той вид професійної діяльності, який є визначальним для художньо-естетичної освіти і виховання дітей та молоді. Учитель образотворчого мистецтва не може успішно вирішувати основні завдання художньо-естетичної освіти, не маючи достатньо розвинені творчі здібності. Саме тому творчі здібності вчителя образотворчого мистецтва слід визначати як невід'ємну частину його професійної підготовки, як ефективну передумову успішного розв'язання тих ситуацій, які виявляються у процесі естетичного ставлення до художніх цінностей, їх сприймання, осмислення та інтерпретації в системі навчально-виховної роботи

в школі. Усвідомлення цього переконує нас у необхідності розгляду питання про особливості розвитку творчих здібностей учителя образотворчого мистецтва у тісному зв'язку з його художньо-педагогічною діяльністю, практикою прилучення дітей та молоді до цінностей художньої культури, участю у творчому процесі, зорієнтованому на збагачення досвіду освоєння навколишньої дійсності за законами краси, гармонії, виразності тощо.

Саме на матеріалі виявлення творчих здібностей у процесі художньо-педагогічної освіти видається можливим прослідкувати їх реальний зв'язок з існуючою практикою художньо-естетичної освіти, методами вирішення пізнавальних і творчих завдань, характером розв'язання проблемних ситуацій, а також з можливостями особистості щодо творчої самореалізації. Ураховуючи значущість цього аспекту, нами виділено такі способи виявлення творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва, як мотиваційні, емоційні, інтелектуальні та діяльнісні.

Мотиваційні способи виявлення творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Виділення в нашому дослідженні цієї особливості розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва зумовлено розумінням того, яку роль і функції відіграють мотиви у художньо-творчому процесі. Учитель образотворчого мистецтва прагне реалізувати свої творчі можливості і сили у художньо-педагогічній діяльності. Мотивуючи свої дії і вчинки, він тим самим залучає до цього процесу свої творчі здібності, спирається на них, ураховує їх роль і функції при вирішенні конкретних завдань художньо-педагогічного змісту. Мотиви спонукають до творчої діяльності, задовольняють потреби вчителя, дозволяють ураховувати як зовнішні, так і внутрішні чинники, що викликають його творчу активність.

Художньо-педагогічна мотивація є одним із важливих виявів творчих здібностей учителя образотворчого мистецтва. Можна виділити зовнішні і внутрішні мотиви. Під зовнішніми мотивами художньо-педагогічної творчості розуміється мотивація, що виходить не від предметно-історичного контексту творчої діяльності, не від запитів і інтересів логіки її розвитку, що переломлюються в спонуканнях і задумах творчої особистості, а від форм її ціннісної орієнтації. До зовнішніх мотивів творчої діяльності можна віднести: прагнення до суспільного визнання, матеріальних привілеїв, високих соціальних позицій. Для творчої особистості ці мотиви є значимими і можуть бути виявлені на рівні особистості, але вони є зовнішніми щодо творчості, в якій живе творча особистість зі своїми інтересами, пристрастями і сподіваннями. Прагнення лідерства може служити відчутним чинником впливу, який характеризує особистості. Але це є зовнішній мотив, оскільки творча діяльність виступає для творчої особистості як засіб досягнення відповідної мети.

Важливим стимулом для творчої діяльності особистості є зовнішнє схвалення, яке виражається в різних видах визнання. Натомість нерозуміння, невизнання власних задумів зі сторони приносить творчій особистості засмучення, що негативно впливає на її творчий процес. Незадоволеність своїм положенням також служить важливим мотивом творчості. Як незадоволеність своїм положенням, так і прагнення до самовираження може бути стимулом творчої діяльності для однієї і тієї ж особистості. Вагоме місце серед мотивів творчої діяльності займають морально-психологічні вияви зазначеної діяльності. Одним із зовнішніх мотивів є підвищення швидкості або продуктивності творчої діяльності особистості внаслідок присутності іншої особистості (групи), що виступають в якості суперників або спостерігачів за її діяльністю.

Виконання творчих завдань відбувається продуктивно, якщо особистість має внутрішні спонукання на досягнення уявного кінцевого результату, тобто має потужне прагнення до виконання творчого завдання. Така цілеспрямованість особистості впливає на упевненість у правильному напрямку пошуку вирішення творчого завдання що, в свою чергу, позитивно позначається на творчому процесі.

Емоційні способи виявлення творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Акцентування уваги на цій особливості розвитку творчих здібностей учителя образотворчого мистецтва викликано тим, що творчі операції, які характерні для художньо-педагогічної діяльності, тісно пов'язані з емоціями. Емоційна сфера і творчі здібності

вчителя образотворчого мистецтва мають тісні зв'язки, характеризуються певною взаємозумовленістю. Емоції можуть позитивно впливати на розкриття творчого потенціалу вчителя, водночас акти творчості, періоди творчого натхнення пов'язані з отриманням емоційного задоволення, відчуттям особливого творчого підйому.

Художня емоційність виступає як властивість, що характеризує особистісний зміст, якість і динаміку емоцій і почуттів. Її загальними властивостями виступають: вразливість, чутливість, імпульсивність. Змістові аспекти емоційності відбивають явища і ситуації, які мають особистісну значимість для творчої особистості. Якісні властивості емоційності художньої особистості характеризують ставлення її до явищ навколишнього світу і виражаються в знаках домінуючих емоцій. Вони невід'ємно пов'язані з особистісними і естетичними особливостями: світоглядом, ціннісними орієнтаціями, спрямованістю мотиваційної сфери. До динамічних властивостей емоційності відносяться особливості виникнення, протікання і припинення емоційних процесів та їх зовнішнього вираження.

В емоційній сфері знаходять вияв творчі здібності вчителя образотворчого мистецтва. Це знаходить відображення у впевненості у собі як творчій особистості, здатності до саморегулювання емоційних станів експресивності дій та ін. Так, для здійснення творчої діяльності важливою є впевненість у собі як у творчій особистості, що характеризується емоційною стійкістю, яка сприяє вияву готовності до творчої діяльності. Це один із вагомих чинників надійності, ефективності та успішності творчої діяльності. З числа показників цього можна виділити, правильне сприйняття подій, їх аналіз, оцінка, прийняття рішень; послідовність і безпомилковість дій спрямованих на досягнення мети, виконання функціональних обов'язків тощо. Передумови емоційної стійкості почуттів знаходяться у динаміці психіки, залежно від потреб, мотивів, волі та підготовленості, особистості до виконання творчих завдань. При цьому необхідним елементом є регулювання емоційних станів, що характеризується системою прийомів послідовного самовпливу особистості з метою підвищення емоційної стійкості.

Інтелектуальні способи виявлення творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Зазначимо, що творчі здібності учителя образотворчого мистецтва тісно пов'язані з інтелектуальною сферою, розвитком образного і логічного мислення, сприйняттям, оцінкою художніх явищ, творчою уявою, зоровою пам'яттю тощо. Можна бачити, що у художній творчості провідну роль відіграє зорове сприйняття. Його функція полягає у відборі, запам'ятовуванні та відтворенні того, що стало предметом уваги педагога-художника. Завдяки розвиненій зоровій пам'яті творча особистість робить інтелектуальні замальовки, які є початковими для подальшого творення певних образів, явищ, що вивчаються.

Одним із елементів художньо-образного мислення нами була виділена оригінальність, що характеризується творенням суб'єктивно нового продукту і новоутвореннями в ході самої пізнавальної діяльності до його створення. Новоутворення стосуються мотивації, цілей, оцінок тощо. Під оригінальністю ми розуміємо: продукування незвичайних відповідей (в умовах обмеженої інформації продукувати рішення творчих завдань), вміння інтуїтивно вбачати і висловувати оригінальні підходи, стратегії, методи їх вирішення, надавати оригінальну новизну (неправдоподібні образи і поняття) вирішенням завданням; продукувати ідеї в нерегламентованій ситуації; виявляти основні властивості об'єкта, явища і пропонувати нові можливості його використання, вміння розробляти новий образ.

Діяльнісні способи виявлення творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Творчі здібності учителя образотворчого мистецтва зумовлені діяльнісною сферою, тобто тими практичними діями, які мають місце у процесі художньо-естетичної освіти, навчання і виховання дітей та молоді. Адже вчитель прагне досягти певних результатів та ефективності своєї діяльності, залучаючи до прийняття відповідних рішень свої творчі сили і можливості.

Практична діяльність дозволяє зазначити, що його цілі, засоби і способи актуалізуються ззовні, а пізнавальні, ціннісно орієнтовані і проєктовані компоненти значною мірою є згорнутими. Кожна практична дія педагога-художника випереджається побудовою

на інтелектуальному рівні певного проекту, плану, образу дій. Образ дії включає уявлення про цілі, способи виконання і контролю за їх здійсненням. Він формується особистістю самостійно або за допомогою інструктажу, пояснення і т.д. Результати дій – як проміжні, так і кінцеві співвідносяться з образом дій, потім вносяться необхідні корективи.

Отже, спосіб виконання дій, що забезпечує сукупність надбаних знань, умінь і навичок є практична діяльність, яка формується шляхом вправ, і надає можливість виконання дій не тільки в звичних але і в незвичних умовах. У сукупності з навичками і знаннями практика забезпечує умови для відображення дійсності, образів, явищ. Саме тому нами була виділена діяльнісна зумовленість розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Діяльнісна зумовленість характеризується вольовими якостями творчої особистості, творчим використанням знань і навичок у відповідності до поставлених цілей, мотивів вибору способів і засобів її досягнення, усвідомленням і об'єктивним оцінюванням власних дій щодо цілі на кожному етапі творчої діяльності. Діяльнісні способи виявлення творчих здібностей учителя образотворчого мистецтва характеризується тим, що приймаються вольові рішення, необхідні для досягнення творчої мети, використовуються необхідні теоретичні знання і вміння для розв'язання творчих завдань, здійснюється оцінювання власних практичних дій та їх ефективності у творчому процесі.

Висновки.

1. Творчі здібності вчителя образотворчого мистецтва є ознакою його особистісного розвитку, а також умовно професійної самореалізації. Аналіз теоретичних джерел, присвячених змісту та характеру художньо-педагогічної діяльності вчителя образотворчого мистецтва дозволив виділити особливості його творчого розвитку. Вони пов'язані із загальною спрямованістю педагога на утвердження в житті та професійній діяльності художньо-естетичних принципів та цінностей, ступенем сталості та схильності до художньо-педагогічної діяльності, розвитком та збагаченням у процесі професійної підготовки художньо-творчих задатків.
2. Вдалося виділити такі способи виявлення творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва, як мотиваційні, емоційні, інтелектуальні та діяльнісні.
3. Існуюча практика діагностування творчих здібностей особистості зорієнтована переважно на зовнішні показники, такі, як поява окремих здібностей, успіх у певній діяльності, швидкість і легкість оволодіння певними способами вирішення актуальних питань, належність особистості до тих, хто має академічну успішність тощо. Водночас зазначимо, що творчі здібності студентів художньо-графічних факультетів мають не лише зовнішню, але й внутрішню детермінацію і залежать значною мірою від мотивації, почуттів, інтелектуальної активності, характеру діяльності і поведінки особистості.

УДК 378.937+378.97+378.14

Резніченко М.І.

ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У даній статті розглянуто особливості професійно-творчої діяльності студентів у процесі художньо-педагогічної підготовки.

The article considers the peculiar features of students' professional creative activity in artistic and teaching training process.

Формування нової концепції художньо-педагогічної освіти в світлі вимог Болонського процесу має стати основою підготовки студентської молоді до активної та творчої діяльності